

5. JUNIJ – SVETOVNI DAN OKOLJA

Svetovni dan okolja 2025: Skupaj proti plastičnemu onesnaževanju

5. junija obeležujemo Svetovni dan okolja, ki ga vsako leto organizira Program Združenih narodov za okolje (UNEP).

Letos poteka pod geslom »**Premagajmo plastično onesnaževanje**« (*Beat Plastic Pollution*) – globalni poziv k zmanjšanju uporabe plastike in prehodu k trajnostnemu načinu življenja.

Gostiteljica letošnjega dneva, Republika Koreja, velja za vodilno državo na področju zmanjševanja plastičnih odpadkov. Z različnimi politikami spodbuja krožno gospodarstvo in inovacije, ki zmanjšujejo vpliv na okolje. Takšni primeri nas navdihujejo, da tudi v naših skupnostih iščemo pametne rešitve.

Plastično onesnaževanje – globalni izziv z lokalnimi posledicami

Plastični odpadki predstavljajo eno največjih okoljskih groženj sodobnega časa. Vsako leto se v naravi znajde več milijonov ton plastike, ki konča v rekah, oceanih in celo v prehranski verigi. Mikroplastika – drobni delci, ki nastanejo pri razpadu plastike – je danes že prisotna v zraku, vodi in celo v naših telesih. Najdena je bila celo na Mount Everestu in v Marijanskem jarku, najgloblji točki na Zemlji!

Zemlja je poplavljen s plastičnim onesnaževanjem. Človeštvo je leta **2024** proizvedlo **400 milijonov ton plastičnih odpadkov**, projekcije za naslednja leta pa niso prav nič bolj spodbudne. Velik del te plastike konča v okolju – od obdelovalne zemlje, gozdov, mestnega okolja do rek, jezer, morja in zraka. Povzroča spremembe v ekosistemih, s hrano, vodo in zrakom prodre in se nalaga v živih organizmih. Vpliva na zdravje zaenkrat še ne znamo zagotovo določiti.

Mikroplastika in zdravje – tihi vpliv, ki ga ne smemo spregledati

Mikroplastika so drobni plastični delci, manjši od 5 mm, ki nastajajo pri razpadu večjih kosov plastike ali se že v taki obliki nahajajo v nekaterih kozmetičnih in čistilnih izdelkih. Zaskrbljujoče je, da se ti delci danes nahajajo praktično povsod: v pitni vodi, morskih sadežih, sadju, zraku in celo v materinem mleku.

Kaj vemo o vplivih na zdravje?

Čeprav je raziskovanje mikroplastike in njenem vplivu na zdravje še v teku, so strokovnjaki že zaznali več možnih tveganj:

- **Vnetja in poškodbe tkiv:** zaradi ostrih robov mikrodelcev ali njihovega delovanja v telesu.
- **Prenašalci strupenih snovi:** mikroplastika lahko veže nase težke kovine, pesticide in druge škodljive kemikalije, ki nato vstopajo v telo.
- **Moti hormonski sistem:** plastika pogosto vsebuje kemikalije, kot je BPA, ki lahko vplivajo na delovanje hormonov, plodnost in razvoj pri otrocih.
- **Vpliv na prebavni in imunski sistem:** študije na živalih kažejo, da dolgotrajna izpostavljenost mikroplastiki lahko spremeni črevesno floro in oslabi imunski odziv.

Mikroplastika je bila najdena celo v krvnem obtoku, pljučih in posteljici, kar nakazuje, da ni več vprašanje, ali smo izpostavljeni – temveč koliko in kakšne so dolgoročne posledice.

Kako prepoznati, katero plastiko je mogoče reciklirati?

Reciklira se le okoli 9% plastike; razlog je v tem ali izdelki niso namenjeni ponovni uporabi ali pa države za reciklažo nimajo ustrezne infrastrukture. V vsakem primeru je bolje izbrati embalažo, ki jo je vsaj do neke faze mogoče reciklirati.

Slika: prikaz oznake na plastični embalaži

Plastika je običajno označena s trikotnikom in številko (slika), ki nam pove, za katero vrsto gre.

Kako kot občani lahko ravnamo odgovorno?

Na plastični embalaži poiščite oznako s trikotnikom in številko (1-7), ki označuje vrsto plastike:

Št.	Oznaka	Vrsta plastike	Reciklabilnost	Primeri
1	PET ali PETE	Polietilen tereftalat	✓ Da	plastenke za vodo, embalaža za živila
2	HDPE	Polietilen visoke gostote	✓ Da	mlečne platenke, čistila, vrečke
3	PVC	Polivinilklorid	✗ Težko oz. redko	cevi, folije, embalaža za meso
4	LDPE	Nizko gostotni polietilen	♻ Delno	vrečke, folije, posode, folija za živila
5	PP	Polipropilen	✓ Da	jogurtovi lončki, pokrovčki, MW posode, vrečke za prigrizke
6	PS	Polistiren (stiropor)	✗ Večinoma ne	Jedilni pribor, krožniki, skodelice za kavo
7	Other	Drugo (npr. bioplastike, mešanice)	✗ Večinoma ne	plastike z dodatki, CD-ji, posebna embalaža

✓ Reciklabilno – večinoma sprejeto v zbirnih centrih

♻ Delno reciklabilno – odvisno od lokalne infrastrukture

✗ Težko reciklabilno – običajno konča v sežigalnici ali na odlagališču

✓ Preprost vodnik za odgovorno ravnanje s plastiko

- Izbirajmo izdelke z oznako 1, 2 ali 5.
- Izogibajmo se plastiki 3, 6 in 7.
- Plastično embalažo vedno očistimo, preden jo odvržemo.
- Kadar je mogoče, izberimo embalažo iz stekla, kartona ali povratno embalažo.
- Upoštevajmo navodila lokalnega zbirnega centra.
- Kupujmo premišljeno in podpirajmo izdelke brez embalaže.

Kaj lahko storimo?

 Zavrnilo plastiko za enkratno uporabo.

 Filtrirajmo vodo, namesto da kupujemo plastenke.

 Dosledno ločujemo odpadke.

 Izogibajmo se kozmetiki z mikroplastiko (npr. pilingi, bleščice).

 Podpirajmo popravljavnice, izmenjevalnice in trgovine brez embalaže.

 Sodelujmo v čistilnih akcijah – skupaj zmoremo več!

Vsak korak šteje – začnimo danes

Svetovni dan okolja nas opominja, da ni dovolj čakati na velike spremembe od zgoraj. **Vsak posameznik lahko prispeva k zmanjšanju plastičnega odtisa**, tako doma kot v skupnosti.

Svetovni dan okolja je priložnost, da ponovno premislimo, kako ravnamo z viri, ki nam jih ponuja narava. Ne gre le za en dan, ampak za dolgoročno zavezo – do planeta, soljudi in prihodnjih generacij.

Izjemno pomembno je, da danes in vsak dan prispevamo k čistejšemu in bolj zdravemu okolju. Vsak korak šteje.

»Sprememba se začne pri meni.«

 Več informacij:

- Program ZN za okolje (UNEP): [worldenvironmentday.global](https://www.worldenvironmentday.global)
- Navodila za ločevanje odpadkov: preverite na spletni strani vašega komunalnega podjetja.

Viri:

- Spletna stran: Svetovni dan okolja; 30. 5. 2025
- Slika: spletna stran žurnal24.si